

ELEMENTI I KRITERIJI VREDNOVANJA I OCJENJIVANA U LIKOVNOJ KULTURI OD 5. DO 8. RAZREDA - ŠKOLSKA 2024./ 2025. GODINA

Elementi vrednovanja proizlaze iz domena ukazujući na različite aspekte znanja, sposobnosti i vještina učenika. Vrednovanje se treba temeljiti na kontinuiranom praćenju aktivnosti i napretka učenika. Učenikova postignuća mogu se vrednovati opisno i brojčano, pri čemu je važno da kriteriji budu jasno određeni i učenicima poznati (koja i kakva znanja, vještine i ponašanja se od njega očekuju). Ocjene iz pojedinih komponenata za učenika imaju veću informativnu vrijednost od zajedničke globalne ocjene jer mu ukazuju na one djelatnosti kojima ne posvećuje dovoljno pažnje. Pored toga, ako učenik ne zadovoljava na jednom području, postoji mogućnost kompenzacije na drugom, što djeluje motivacijski i ne obeshrabruje učenika za daljnji rad.

Svaka od komponenti trebala bi na jednak način opteretiti konačnu ocjenu, tj. da na jednak način sudjeluje u definiranju (određivanju) konačne, zaključne ocjene (pod uvjetom da ocjena po svakoj komponenti bude otprilike podjednako). Kod kvalitativnog, opisnog ocjenjivanja razinu uspješnosti/postignuća učenika u stjecanju znanja i vještina obično izražavamo opisnim kategorijama: nije uspješno/usvojeno, manjim dijelom, djelomično, većim dijelom i potpuno uspješno/usvojeno, a na području usvajanja vrijednosti učestalošću pojavljivanja ili nepojavljivanja određenih ponašanja /izražavanje samopoštovanja i poštovanja prema drugima, spremnost za suradnju, mogućnost utvrđivanja objektivnih kriterija procjene, marljivost i samodisciplina, pažljivo praćenje nastave, uviđanje važnosti učenja, osjetljivost na socijalne probleme, brine se o urednosti rada, radnog mjesta te prihvaćanje različitosti: nikad, rijetko, ponekad, često, uvijek. U tom smislu može se procjenjivati ostvarenje postavljenih ciljeva učenja za pojedinog učenika, tj. ostvarenih ishoda učenja unutar razine/razina.

Stvaralačke sposobnosti razvijaju se kod učenika koji traže pokretačku snagu u nastavi i učenju, koji samostalno rješavaju problemske zadatke. Viša razina tih sposobnosti izražena je mogućnošću primjene usvojenih znanja, samoinicijativnošću u kreiranju novih ostvarenja i u sposobnosti organiziranja novih problemskih situacija i njihova rješavanja.

Ocjena je povratna informacija o vlastitim postignućima, uspjesima nakon uloženog truda (ili neuspjesima kada je trud izostao). Učenički kolektiv mora dobiti poruku kako se trud isplati, a nerad ne.

Uvijek se nastoji nagraditi napredak onoga tko u rad ulaže više truda.

Zaključna ocjena iz nastavnog predmeta izraz je postignute razine učenikovih kompetencija u nastavnom predmetu i rezultat ukupnog procesa vrednovanja tijekom nastavne godine, a utemeljena je na učiteljevim bilješkama te ne treba biti aritmetička sredina svih ocjena po elementima vrednovanja.

Kako bismo se što više približili realnijoj, objektivnoj ocjeni potrebno je prikupiti što više podataka o znanju i sposobnostima učenika. Pored toga, redovitim praćenjem rada i napredovanja učenika te ocjenjivanjem motiviramo učenika na rad. Ocjenjivanju se mora pristupiti s mnogo pažnje, ozbiljnosti, pedagoškog takta te razumijevanja učenikovih poteškoća. Na taj način vrednovanje i ocjenjivanje ispunjava svoju svrhu za sve one kojima je najvažnije: za učenike, njihove roditelje i učitelje.

Ukoliko je zaboravljanje ili ne donošenje pribora učestalo o tome će se obavijestiti roditelji i razrednik. Redovito ispunjavanje svih zadanih obveza, kontinuiran samostalan, dodatan rad učenika, natjecanje učenika/LIK te korištenje raznih izvora znanja također će se bilježiti u rubriku bilježaka te mogu rezultirati odličnom zaključnom ocjenom.

Izabrani učenički radovi bit će izloženi u školi, muzejima i galerijama, gradskoj knjižnici te ostalim javnim mjestima ukoliko se ukaže prilika za izlaganjem rada učenika (uz roditeljsku suglasnost). Likovni radovi učenika čuvaju se u školi do kraja školske godine, a zatim se vraćaju učenicima i/ili ostaju u arhivi škole.

Kriterijsko vrednovanje podrazumijeva procjenu razine postignuća učenika **u odnosu na kriterije ostvarenosti (usvojenosti) odgojno-obrazovnih ishoda**, a ne prema uradcima ostalih učenika u razredu.

Kriteriji vrednovanja očekivane su razine postignuća učenika u određenome trenutku tijekom odgojno-obrazovnoga procesa koje u pravilu određuje učitelj. Kao pomoć pri izradi kriterija vrednovanja učitelj/nastavnik se koristi **razinama ostvarenosti (usvojenosti) odgojno-obrazovnih ishoda**.

Kriterijsko vrednovanje podrazumijeva procjene o razinama postignuća učenika u odnosu na kriterije ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Primijenjene metode trebaju rezultirati dovoljnom količinom kvalitetnih dokaza kako bi se donijele valjane procjene o procesu i rezultatima učenja. Učenike se kontinuirano i učestalo prati tijekom cijele godine kvalitativnim povratnim informacijama i brojčanim ocjenama prema elementima vrednovanja koji su definirani u predmetnim kurikulumima.

Učitelj daje opisnu procjenu određenih elemenata generičkih kompetencija: odgovornost, samostalnost i samoinicijativnost, komunikacija i suradnja:

- odgovoran pristup radu, motivacija, aktivno sudjelovanje u svim etapama učenja i poučavanja, uvažavanje mišljenja drugih, samoinicijativnost u radu
- stupanj suradničkoga učenja i komunikacije, tolerancija, uvažavanje i vrednovanje tuđega mišljenja, aktivnost u radu u skupini ili u radu u paru, doprinos radu skupine.

Mapa radova (učenički portfolio)

Kako bi što kvalitetnije mogli pratiti učenikov rad bitno je sve skice, umne mape, radove i različite bilješke spremati u mapu radova. Ta mapa radova može biti u fizičkom obliku ili načinjena kako digitalni dokument gdje učenici nakon odrađenog zadatka isti fotografiraju i spremaju u svoju mapu. Prikupljanjem i spremanjem svih materijala na jedno mjesto lakše možemo napraviti procjenu o napretku u radu kod učenika. Na takav način uvijek možemo otvoriti učenikovu mapu i ponovno pregledati sve radove.

Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama u poglavlju VI. Praćenje i ocjenjivanje učeničkih postignuća, Članak 72, stavak (3) glasi: Brojčane ocjene učenika u pojedinim nastavnim predmetima su: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1), a sve su ocjene osim ocjene nedovoljan (1) prolazne. Istim člankom, stavkom (2) propisano je da ocjene iz nastavnih predmeta utvrđuju se brojčano, a ocjene iz vladanja opisno. Iako je Zakonom propisano da su brojčane ocjene od 1 do 5. u svim predmetima osnovne škole i kako bi se učeniku iz predmeta Likovne kulture dala ocjena nedovoljan (1) trebaju primijeniti sve metode i oblici rada i provesti sve elemente i kriterije vrednovanja kroz, skice, crteže, bilješke, rubrike, izlazne kartice kojima se dokazuje da učenik nije zadovoljio odgojno-obrazovne ishode određene teme u nastavnom predmetu. Uz sve ove elemente učeniku i roditeljima se treba dati točna i kvalitetna povratna informacija o neizvršavanju svojih obveza kroz opisno praćenje i vrednovanje učenika i opisno praćenje generičkih kompetencija. U svakom slučaju, nastavni predmet Likovna kultura je odgojno-obrazovni predmet i kod učenika treba razvijati pozitivan stav i kritičko mišljenje prema Likovnoj kulturi te poticati kreativnost, stvaralaštvo i poduzetnički duh kako bi osvijestili ljepotu i važnost ovoga predmeta u svakodnevnom životu. **Zbog gore navedenog, u tablici vrednovanja učenika, nisam predložila elemente i kriterije vrednovanja i ocjenjivanja za ocjenu nedovoljan (1), što ne isključuje mogućnost negativnog ocjenjivanja.**

Vrednovanje za učenje	Vrednovanje kao učenje
<ul style="list-style-type: none"> • promatranje, opisivanje, razlučivanje različitih mogućnosti likovnog izražavanja određenom likovnom tehnikom (crtanje, slikanje, grafika, 3D oblikovanje) • PP prezentacija, izrada i usporedba skica/likovnog uratka • refleksivna pitanja za vrijeme procesa rada, konstruktivni razgovor • argumentirana rasprava • povratne informacije • igra 	<ul style="list-style-type: none"> • refleksija/samorefleksija • vršnjačko vrednovanje /samovrednovanje • izlazni listići • analiza likovnog problema, upotreba likovnog materijala u samom procesu rada • lista za procjenu /samoprocjenu/ vršnjačko vrednovanje • procjena za vrednovanje rada skupine

Vrednovanje naučenoga

	NAČINI PRAĆENJA	PRATI SE	ODLIČAN 5	VRLO DOBAR 4	DOBAR 3	DOVOLJAN 2
STVARALAŠTVO	diskusija, skice, bilješke (razrada procesa izvedbe), likovni ili vizualni rad	-razvijanje i artikuliranje ideje originalnost ideja (Izbjegavanje šablonskih i stereotipnih prikaza) sposobnost improvizacije (primjena različitih strategija i postupaka) -poznavanje i primjena etapa kreativnog procesa refleksija i samorefleksija (promišlja učinjeno i na temelju toga poduzima sljedeće korake)	- stvara originalne ideje i udaljene asocijacije predlaže veći broj ostvarivih rješenja na zadani problem - ne koristi šablone i stereotipe improvizira u radu u svrhu pronalaženja različitih puteva do rješenja (koristi različite strategije i postupke) samostalno predviđa aktivnosti koje treba poduzeti da bi došao/la do rješenja (samostalno organizira etape rada)	-osmišljava ideje kao odmak od doslovnih asocijacija - ne koristi šablone i stereotipe -prepoznaje dva ili više načina dolaska do rješenja (prepoznaje različite strategije i postupke) predviđa dio aktivnosti koje treba poduzeti da bi došao/la do rješenja (uglavnom samostalno organizira etape rada)	- stvara uobičajene ideje pomoću doslovnih asocijacija - radi mali odmak od šablona i stereotipa - koristi manji broj strategija i postupaka pri rješavanju zadatka - uz učiteljevu pomoć prepoznaje aktivnosti koje treba poduzeti da bi došao/la do rješenja	- stvara doslovne asocijacije bez jasne ideje - koristi šablone i stereotipe -uz učiteljevu pomoć prolazi kroz aktivnosti koje treba poduzeti da bi došao/la do rješenja

PRODUKTIVNOST	likovni ili vizualni rad	-uporaba likovnog jezika, likovnih materijala, tehnika/ili vizualnih medija te sposobnost -improvizacija estetska cjelovitost teme način prikaza motiva uloženi trud, dovršenost radova	-originalno koristi različite izražajne mogućnosti likovnog jezika u prikazu motiva / interpretaciji teme / izražavanju ideje -improvizira u primjeni tehnika i medija -dovršava radove -samostalan/na je u radu	-koristi različite izražajne mogućnosti likovnog jezika u prikazu motiva / interpretaciji teme/izražavanju ideje -korektno primjenjuje tehnike i medije -dovršava radove -pokazuje interes i trud	-koristi skromniji likovni rječnik koji tek djelomično odgovara prikazanom motivu/izraženoj ideji / interpretiranoj temi -korektno primjenjuje tehnike i medije -ostvaruje relativnu ili djelomičnu dovršenost -pokazuje pozitivan stav prema radu/uloženi trud	-koristi skroman likovni rječnik koji ne odgovara prikazanom motivu/izraženoj ideji / interpretiranoj temi -upotrebljava tehnike i medije na osnovnoj razini primjene -ne dovršava radove -sudjeluje unastavi
KRITIČKO MIŠLJENJE I KONTEKST	diskusija, likovni ili vizualni rad	-analiza i vrednovanje vlastitog likovnog i vizualnog uratka te uradaka drugih učenika (kritički stav) -stvaranje različitih poveznica između umjetničkih djela, interpretirane teme, učenikova likovnog ili vizualnog izraza -estetska osjetljivost (umjetnička djela, učenički radovi, okolina)	-samostalno rekonstruira proces stvaranja u vlastitom i tuđim radovima -samostalno analizira odnose ideje, forme, materijala i medijana vlastitom i tuđim radovima, umjetničkim djelima te primjerima iz vizualne kulture -stvara poveznice između umjetničkog djela, vlastitog rada i konteksta	-rekonstruira proces stvaranja u vlastitom i tuđim radovima -analizira odnos ideje, forme i materijala na vlastitom i tuđim radovima, umjetničkim djelima te primjerima iz vizualne kulture -povremeno stvara poveznice između umjetničkog djela, vlastitog rada i konteksta	-djelomično rekonstruira vlastiti i tuđi stvaralački proces -prepoznaje odnos ideje, forme i materijala na vlastitom i tuđim radovima, umjetničkim djelima te primjerima iz vizualne kulture -povremeno stvara jednostavne poveznice između umjetničkog djela, vlastitog rada i konteksta	-ne može rekonstruirati vlastiti i tuđi stvaralački proces -ne prepoznaje odnos ideje, forme i materijala na vlastitom i tuđim radovima, umjetničkim djelima te primjerima iz vizualne kulture -ne stvara poveznice između umjetničkog djela, vlastitog rada i konteksta

SMJERNICE ZA VREDNOVANJE U NASTAVI NA DALJINU

Elementi i kriteriji vrednovanja propisani su kurikulumima predmeta i upisani u e-Dnevnik. Aktivnosti i zadaće se ne ocjenjuju kao zaseban element, nego mogu biti jedna od sastavnica u rubrici za vrednovanje. Ovisno o konceptu postavljenih zadataka ocjena može biti unesena u jedan ili više elemenata vrednovanja koji su navedeni u predmetnom kurikulumu. Iako u likovnoj kulturi nije naglasak na provjeravanju znanja i zadataka već je vrednovanje usmjereno na aktivnost i istraživanje, svaka aktivnost može se povezati s postojećim elementima vrednovanja. Aktivnost i rad učenika treba prepoznati i pozitivno vrednovati, počevši od sudjelovanja u raspravama u virtualnom okružju preko vršnjačkog vrednovanja i samovrednovanja pa sve do samostalnog istraživanja i davanja prijedloga za daljnje učenje i istraživanje. Aktivnost i samostalnost u radu učenika treba prepoznati, poticati i pozitivno vrednovati, od izrade domaćih zadaća do suradničkog učenja i samostalnog istraživanja. Aktivnost učenika može se pratiti kroz sudjelovanje učenika u samovrednovanju i vršnjačkom vrednovanju, detaljima koje uključuju u rješavanje zadataka, njihovu ustrajnost i samostalnost. Cilj je da učenici postanu samostalni u učenju i svjesni vlastite odgovornosti za svoje učenje i rezultate.

Kako se navodi u *Uputama za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu* za učitelje, nastavnike i profesore, ali dijelom i za roditelje/staratelje i učenike da u metodama vrednovanja mora biti vidljiv razvoj kompetencija nužnih za uspješan život i rad u 21. stoljeću, kao što su kritičko razmišljanje, rješavanje problema i informirano donošenje odluka, razvoj kreativnosti i inovativnosti, te metode vrednovanja uspješno se mogu provoditi i u virtualnom okruženju za učenje i poučavanje. Prilikom takvog načina poučavanja i vrednovanja bitno je i u virtualnom okruženju pratiti čitavi proces rada i provoditi sve vrste vrednovanja kako bi što uspješnije razvijali te kompetencije. Naglasak svakako treba biti na procesu rada i njegovom vrednovanju, a ne samo vrednovati krajnji rezultat, u slučaju likovne kulture samo gotovi likovni uradak.

Kako bismo korektno vrednovali i ocijenili ovakav kompleksan rad u nastavi na daljinu (istraživački, projektni i sl.), a samim tim dali i korisnu povratnu informaciju učenicima, treba koristiti **rubrike** i druge načine za razradu kriterija i elemenata vrednovanja. **Kriterije i elemente vrednovanja treba objasniti i prikazati** učenicima i prije nego što krenu s izradom samoga zadatka i uvjeriti se da su ih oni razumjeli. Da bi se kvalitetno vrednovalo u nastavi na daljinu potrebna je i upotreba novih digitalnih alata.

VREDNOVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Učenici s teškoćama imaju pravo na određene prilagodbe vrednovanja kako bi mogli pokazati svoja znanja, vještine i stavove koje su stekli sudjelovanjem u odgojno-obrazovnom procesu, odnosno kako bi im se omogućilo da na ravnopravnim osnovama pokažu ispunjavanje postavljenih ishoda učenja.

Pri planiranju procesa vrednovanja potrebno je predvidjeti takve individualizirane prilagodbe koje će učeniku s pomoću planiranih aktivnosti i metoda (poučavanja i/ili vrednovanja) omogućiti napredak i daljnje učinkovito učenje putem povratnih informacija (vrednovanje za učenje), omogućiti mu najbolji način pokazivanja usvojenih znanja i vještina nakon procesa učenja i poučavanja (vrednovanje naučenoga) te poticajno samovrednovanje (vrednovanje kao učenje). Vrste prilagodba razlikovat će se ovisno o specifičnim potrebama pojedinog učenika, odnosno o vrsti i stupnju učenikove teškoće.

Različite vrste teškoća zahtijevaju različite načine praćenja, provjeravanja, ispitivanja i ocjenjivanja. Opća pedagoška načela, odrednice i kriteriji vrednovanja učenika s teškoćama u čitanju i pisanju usmjereni su na ishode učenja i razvojne procese, a ne na sposobnosti odnosno teškoće uzrokovane poremećajem.

Elementi vrednovanja:

- a) Praćenje i ocjenjivanje realizacije postavljenih zadataka u skladu s mogućnostima učenika u kriterijima vrednovanja za učenje, kao učenje i vrednovanje naučenog (stvaralaštvo, produktivnost, kritičko mišljenje i kontekst)
- b) Uvažavanje učenika i učitelja, praćenje pravila ponašanja na satu, donošenje pribora za rad
- c) Odnos prema radu

Učenik treba biti u mogućnosti shvatiti uputu, isplanirati vlastitu aktivnost sa svrhom postupanja prema uputi, prepoznati ono što nije razumjelo i potražiti pomoć učitelja ili vršnjaka te sudjelovati u radu u paru, maloj skupini i frontalnoj nastavi odnosno u radu učitelja s cijelim razredom. Pri tom procesu važnu ulogu ima razvoj komunikacijskih vještina i njihova primjena u učenju i vrednovanju.

Ako učenik ima osobnog pomagača, posebnu ćete pažnju posvetiti jasnom definiranju njegovih aktivnosti: čitanje zadataka, crtanje prema napatku učenika, okretanje stranica, izradba praktičnog rada prema napatku učenika, pisanje prema diktatu učenika, dodavanje pribora ili namještanje prilagođene/posebne opreme. („Posebne odgojno-obrazovne potrebe“, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2007.)

U radu s učenicima s teškoćama u razvoju treba izbjegavati normativno ocjenjivanje kojim se uspjeh mjeri u usporedbi s drugim učenicima jer to nije pedagoški opravdano.

Još jedan vrlo zahtjevan proces u nastavi na daljinu je bio i nastava sa učenicima s teškoćama gdje su često roditelji trebali biti potpora i pružati pomoć u učenju i rješavanju zadataka koji su inače u školi radili sa asistentima u nastavi. Nisu samo učenici koji imaju asistenta u nastavi bili onemogućeni za pravilan oblik podrške već i svi učenici kod kojih je trebalo prilagođavati sadržaje, metode, oblike i postupke rada, jer je to u ovom obliku odgojno-obrazovnog procesa, nastave na daljinu, puno teže ostvariti.

